

Розвиток програмно-цільового методу в умовах бюджетного реформування

Із реалізацією бюджетної реформи в Україні важливим аспектом на всіх її етапах постають питання ефективного використання бюджетних коштів, забезпечення якісного надання суспільних послуг, посилення прозорості бюджетного процесу на всіх рівнях тощо. Їх розв'язання можливе лише із застосуванням новітніх прогресивних підходів до управління бюджетом. Це обумовило необхідність впровадження програмно-цільового бюджетування, що базується на основі застосування прозорих процедур визначення стратегічних пріоритетів розвитку держави та регіонів в контексті утвердження демократичних засад розвитку суспільства. Саме програмно-цільовий метод формування і виконання бюджетів у вітчизняній практиці дає змогу змінити характер обговорення бюджетної політики, акцентуючи увагу на отримання очікуваних результатів, що посилює дієвість та ефективність органів державної та місцевої влади.

Так, зазначимо, що основні методологічні засади та етапи впровадження програмно-цільового методу схвалено ще Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 року. № 538-р “Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі”, де визначена мета запровадження такого методу у бюджетному процесі, яка і полягає у встановленні безпосереднього зв'язку між виділеними бюджетними коштами та результатами їхнього використання [2].

Згодом в Україні частково почали застосовуватись окремі елементи програмно-цільового методу, зокрема при плануванні державного бюджету у 2001-2002 рр. та експериментально на рівні окремих місцевих бюджетів у наступні роки у рамках міжнародних проєктів “Підтримка економічної та фіскальної реформи” та “Реформа місцевих бюджетів в Україні”, фінансованих за рахунок коштів Агентства США з міжнародного розвитку USAID). Із прийняттям Бюджетного кодексу України у 2001 році розпочалося практичне впровадження програмно-цільового методу. З 2003 р. програмно-цільовий метод випробовується на рівні місцевих бюджетів України. Вже до 2011 р. напрацьовано основу методології щодо запровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні, розроблено інструктивні матеріали, проведено навчання для 2102 фахівців, розроблено понад 550 програм в галузях освіти й охорони здоров'я. До кінця 2013 р. поетапний перехід до програмно-цільового методу планування стосувався усіх обласних бюджетів, бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів інших 22 регіонів України. Загалом у 2013 р. – це 692 місцевих бюджетів, тобто усіх місцевих бюджетів, які мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом.

В контексті експериментального впровадження у бюджетний процес програмно-цільового методу варто вказати на значні його переваги, що

стосуються підвищення прозорості бюджетного процесу; здійснення оцінки результатів виконання бюджету; посилення відповідальності за реалізацію кожної бюджетної програми; забезпечення раціональності у розподілі бюджетних коштів відповідно до пріоритетних напрямків розвитку окремих регіонів.

В умовах реалізації бюджетної реформи у 2015-2016 рр. згідно із змінами бюджетного законодавства регламентовано самостійність кожного місцевого бюджету у прийнятті рішення про застосування програмно-цільового методу при бюджетуванні.

Відповідно до Бюджетного кодексу України застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, регламентовано з 2017 року, починаючи із складання проектів місцевих бюджетів на відповідний бюджетний період [1].

Запровадження з 2015 р. прямих міжбюджетних відносин, створили передумови для активізації у вітчизняній практиці стратегічного та середньострокового бюджетного планування як базових компонентів програмно-цільового бюджетування. Оскільки, як свідчить вітчизняний досвід, вже прийнятним стало недотримання загальнодержавних і регіональних стратегічних орієнтирів розвитку; відсутність якісного стратегічного планування; недосконалість форм та методів бюджетного менеджменту, відсутність реального планування і прогнозування бюджету на середньо- та довготривалу перспективу, неврахування новітніх світових бюджетних технологій.

Тому, враховуючи зазначене, своєчасним стало прийняття Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, в якій саме окреслено пріоритетні завдання щодо ефективної реалізації бюджетної політики органів державної влади та місцевого самоврядування в частині модернізації бюджетного планування [3].

Адже посилення в взаємозв'язку стратегічного і середньострокового бюджетного планування, прийнятих стратегій розвитку окремих територій, виходячи із реальних можливостей бюджетів призводить до підвищення ефективності та результативності використання бюджетних коштів. Застосування середньострокового бюджетного планування в контексті використання методології програмно-цільового бюджетування дає змогу вирішити наявні проблеми фінансування усіх передбачених бюджетами програм та заходів, а також оцінити ступінь реалізації бюджетної політики, її відповідність передбаченим прогнозам. Таке планування видатків бюджетів можна вважати особливо цінним для успішної реалізації інвестиційних проектів, а також для функціонування бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Таким чином, розвиток та подальше вдосконалення програмно-цільового методу бюджетування із урахуванням сучасних тенденцій реалізації бюджетної реформи в Україні сприятиме більш ефективному його застосуванню на усіх рівнях бюджетної системи України для забезпечення прозорості бюджетного

процесу, підвищення результативності та оцінки виконання бюджетів, посилення відповідальності виконавців бюджетних програм, а також якості розробки та реалізації завдань бюджетної політики, в тому числі на місцевому рівні.

Література

1. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 №79-VIII. Дата оновлення 1.01.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.

2. Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 № 538-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/538-2002-%D1%80>

3. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України №142-р від 08.02.2017 р. Дата оновлення 08.02.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80>